

O Horšianskej doline

Horšianska dolina je vari najkrajšou riečnou priervou v celom Honte. Hlboká roklina, hôrna oáza, skalnaté čary máry uprostred chlebového poľa. Tak sa o tomto zaujímavom prírodnom prostredí vyjadril jeden z našich najvýznamnejších spisovateľov a tekovsko-hontiansky lokálpatriot Andrej Chudoba. Keď sa človek vyberie severovýchodne od Levíc, zdá sa, že mierne zvlhnutý terén a polia s repkou ho nemajú čím zaujať. Prvou známkou zmeny je nápadné klesanie, ktoré pútnika zavedie do svojráznej dedinky s typickou hontianskou architektúrou. A prechod do neskutočného sveta horšianskej doliny magicky uvedú vyše tridsaťmetrové bralá. Naozaj vyzerá, ako by ju v tomto rovinatom kraji niekto vykopal. A miestna povesť hovorí, že to tak nejako aj naozaj bolo. V dávnych dobách obývali tieto končiny obri. Mali veľkú moc a ich dunivé kroky sa ozývali po okolí. Raz prišla istá obryňa k osamelej chalúpke, pred ktorou sedel mladý mlynár. Zapáčil sa jej a tak sa spýtala, či by nemohla uňho prenocovať. Mlynár ju ponúkol chlebovou plackou a obryňa s ním povečerala, aj uňho prespala. Ráno mu na oplátku ponúkla, že splní akékoľvek jeho želanie. Mlynár nemusel dlho rozmýšľať, pretože na tej planine vtedy nebola nijaká voda. Obryňa sa s ním milo rozlúčila a sľúbila, že tento stav napraví. Keď sa vrátila k svojmu mužovi, požiadala ho, aby do horšianskych kopcov zviezol vodu. Obor nebol týmto nápadom nijako nadšený, ale svojej žene nedokázal nič odmietnuť. Celú noc lámal skaly a do svitania prebúral hlbokú dolinu a cez ňu zviezol bystrý potok. Keď sa mladý mlynár ráno zobudil, nemohol uveriť vlastným očiam. Pod jeho chalupou sa černela hlboká dolina a na jej dne zurčala voda. Aj obryňa bola spokojná, len to nechápala, prečo jej muž vylámané kamene poukladal po stranách rokliny ako hradby. Spýtala sa ho na to a obor jej povedal, že tak vyzerajú všetky doliny, ktoré vyhlbil, a táto nebude horšia. A tým dal vlastne aj meno osade, ktorú na tom mieste mlynár neskôr založil – Horša. Toto samozrejme nie je jediná slovenská povesť, ktorá hovorí o obroch. Veď obrovské bytosti zvané Zruty alebo Ozruty vraj kedysi obývali aj tatranské doliny. A podľa niektorých povestí prišli obri do Horše práve z Tatier! Taký je teda pôvod nášho kamenára a jeho nadrozmernej ženy. Tým sa však mystérium Horšianskej doliny nekončí. Niekde tam sa ukrýva aj tajomná Spievajúca jaskyňa. Má ju obývať víla, ktorá nedáva pozor na poklady alebo zaľúbencov, ako to víly zvyčajne robia, ale neustále si pospevuje. V tej pukline Čiernej skaly sa raz uložil ku spánku unavený pútnik. Vyčerpaný sa doplazil dnu a uložil na mach. Ráno ho zobudil lúbezný spev a muž sa zľakol, že to pred smrťou počuje anjelské chóry spievať. Potom si pomyslel, že je to azda vtáčí spev, či spev Sikenice zurčiacej v skalách. Naveľa vstal, vyšiel z jaskyne a celý popletený rozmýšľal, aké čaro sa mu to prisnilo. Keď vykročil na horšiansky mostík, uvažoval, či to bolo dobré, alebo zlé znamenie. Ale keďže ho potom nepostretlo žiadne nešťastie, vyhodnotil celý zážitok vcelku pozitívne. Ktovie prečo dali neskôr ľudia tej spievajúcej víle meno Patrícia. Zvykli ju vídať, ako sa kúpe pod sikenickým mlynom, vznáša sa v hmle, alebo spieva vo svojej čarovnej jaskyni. Ešte pred druhou svetovou vojnou by vám každé dieťa v Horši ukázalo, kde sa tá jaskyňa nachádza. Dnes to už vedia iba najstarší obyvatelia. A vedel to aj náš stoličný bard Andrej Chudoba.

Spracované podľa: Melicher, Jozef: Hontianske povesti